

LAURA KOLBE
KOTI, KATU, KORTTELI

LAURA
KOLBE

KOTI,
KATU,
KORTTELI

*Kaupunki ja
moderni mieli*

KIRJAPAJA

KORTTELI

Kortteli on rakennetun kaupungin kuningas. Tunnen yhden suomalaisen, joka on korttelinsa todellinen kingi, nimittäin turkulainen liikemies ja arkkitehti Benito Casagrande. Pääsin kerran lentelemään karpäsenä katossa turkulaiseen Casagrandentalossa olevaan Siepelin saliin ja kuulemaan isännän tunteikasta esitystä kaupunkikulttuurista. Kaikki turkulaiset tietävät talon Vähätorilla ja tuntevat sen vauhdikkaan omistajan. Kyseessä on koristeellinen, oranssi rakennus Aurajoen rannalla, vinottain kaupunginkirjastoa vastapäätä, tuomiokirkkoon vievän sillan kupeella. Casagrande on laittanut vuosikymmenten aikana rutkasti henkistä ja konkreettista energiaa tämän entisen Ingmanin talon korjaamiseen, ja tulos on loistelas esimerkki rakennusperinnön vaalimisesta. Ja nyt siis olin paikalla, kun isäntä esitteli kortteliaan ylpeänä. Äänessä oli kaijuja keskieuropalaisesta kaupunkiporvarista, joka on onnistunut vaalimaan ja siirtämään kulttuuriperintöä eteenpäin. Innostuin ja jäin pohtimaan: missä ovat esimerkiksi Helsingin ja Tampereen casagrandet, oman kotikaupunkinsa rakastajat?

Seipelin salin seiiniä kiertää vaikuttava muotokuvarivistö. Kuvissa on talon historiaan kuuluvia merkkimiehiä keisari Aleksanteri I:stä lähtien. Casagrande on saanut taistella historian puolesta korttelissaan, jossa kerrostumat ovat lähte-

neet elämään Suomessa ainutkertaisella tavalla. Vuoden 1968 uuden asemakaavan mukaan tontin vanhat rakennukset olisi voitu purkaa. Jo tätä ennen alueella oli tuhottu vanhaa, sillä 1600-luvulla paikalla sijainnut Pyhän Hengen kirkko oli saanut väistyä uuden kadun tieltä. Uusi kenraalikuvernöörin nimeä kantanut Brahenkatu raivattiin vanhan kirkkorakennuksen läpi. Purku-uhan alla ollut talo odotti kohtaloaan edelleen 1950-luvulla. Paikalle kaavailtiin Stockmannin tavarataloa. Näihin aikoihin Benito Casagrande oli muuttanut Espoon Tapiolasta takaisin Turkuun, ”tuppukylään”, kuten hän totesi eräissä lehtihaastatteluissa. Arkkitehtuurin diplomityön hän teki Vartiovuorenmäen ja vanhan Suurtorin kehittämissuunnitelmasta. Sen idea oli nerokas: mitään purkamatta voidaan vanhan alueen käyttötarkoitusta muuttaa niin, että se vahvistaa kaupungin identiteettiä.

Purkamisvimma Turussa oli juuri alkanut, ja suunnitelma oli poikkeuksellinen. Ennen Casagrandea talo oli ollut tyhjänä parikymmentä vuotta. Katot olivat rikki, ja eroosio vei taloa kohti jokea. Stockmann oli ehtinyt järjestää jo 1960-luvun alussa pikapurun talon takana sijaitsevalle rakennukselle. Tilalle tuli golfkenttä, vaikka alla sijaitivat Pyhän Hengen kirkon rauniot. Monien vaiheiden jälkeen Casagrande sai ostettua talon kokonaan. Alkoi koko korttelin uudistaminen, jossa pääosassa oli historiallisten kerrostumien esiin nostaminen. Kokonaisuuteen kuuluu ravintoloita ja myymälöitä, ja tästä kaikesta isäntä kertoi ylpeänä.

Mutta ei tässä vielä kaikki. Kärpänen katosta pääsi katsomaan korttelin sisällä olevan uudisrakennuksen kellarikerrosta. Liikehuoneistojen ja kauppojen alapuolelle oli rakennettu Pyhän Hengen kappeli. Paikalla oli ollut alkujaan katolisten ylläpitämä hospitaali, josta löytyy ensimmäisiä tietoja 1390-luvulta. Uskonpuhdistus heitti katoliset ulos, mutta Ruotsin kuningas Juhana III halusi rakentaa paikalle suomenkielisen Pyhän Hengen kir-

kon. Kappelin seinävier
kirkkoa alettiin rakentaa
unohdettiin vuosisadoik
kaivauksissa paljastuivat
roksessa olleet haudat. E
eivät päässeet siunattuu
vainajien jäännöksiä pik
kimusmateriaalina, mut
Kappelissa Casagrande k
kanssa, ja sinne hän on ra
ja puolisolleen.

Suunniteltu kort

Casagranden kuva kaup
palaisesta kulttuurisesta
on tilaa, joka jakautuu l
pungin perusyksikkö on
on katualueiden rajaama
kaupunkia suunnitella
yhtenäinen, katujen raja
tarkoitettu alue. Se voi k
Korttelin merkityksen ka
vertaa maaseutuun tai k
pääntien ympärille ma
on sama kuin kortteli kau
tunnuksen, paikan, johon

Kaupungit ovat kullon
korttelit kertovat aina ur
suunnittelun historiassa
tuotettu pääasiassa kah
säännönmukaisuutta kan

kon. Kappelin seinänvieruskivet on ladottu vuonna 1588, jolloin kirkkoa alettiin rakentaa. Kirkko paloi 1600-luvun puolella. Se unohdettiin vuosisadoiksi, ja vasta vuoden 1986 arkeologisissa kaivauksissa paljastuivat kirkon perustukset ja kolmessa kerroksessa olleet haudat. Pohjoispäätyyn oli haudattu ne, jotka eivät päässeet siunattuun maahan. Suojelupäätöksen jälkeen vainajien jäännöksiä pidettiin muinaismuistolain mukaan tutkimusmateriaalina, mutta niille annettiin leposija kappelissa. Kappelissa Casagrande kommunikoi menneiden sukupolvien kanssa, ja sinne hän on rakentanut viimeisen leposijan itselleen ja puolisolleen.

Suunniteltu kortteli: ihanne ja todellisuus

Casagranden kuva kaupungista jakaa jotain yhteisestä eurooppalaisesta kulttuurisesta muistista, ja tuossa kuvassa kaupunki on tilaa, joka jakautuu kortteleihin. Tai pikemminkin: kaupungin perusyksikkö on elävä, monikerroksinen kortteli. Se on katualueiden rajaama kaupungin tai asuinalueen osa. Kun kaupunkia suunnitellaan eli kaavoitetaan, on kortteli pienin yhtenäinen, katujen rajaama rakennettu tai rakennettavaksi tarkoitettu alue. Se voi käsittää yhden tai useamman tontin. Korttelin merkityksen kaupunkien identiteetissä havaitsee, jos vertaa maaseutuun tai kyliin. Maalla tunnusomaista on kylän pääntien ympärille muodostunut asumus. Raitti tai kylänraitti on sama kuin kortteli kaupungissa: se antaa yhteisölle tilallisen tunnuksen, paikan, johon samastua ja josta tarinoida.

Kaupungit ovat kulloistenkin ihanteiden kerrostumia, ja siksi korttelit kertovat aina urbaania tarinaa. Euroopan kaupunkisuunnittelun historiassa kortteleita ja niitä rajaavia katuja on tuotettu pääasiassa kahdenlaisin tunnuksin. Toinen niistä on säännönmukaisuutta korostava ruutukaava. Toisessa painote-